

[CÍMLAP](#)

Czibere Ibolya

Nők mélyszegénységben

TARTALOM, BEVEZETÉS

Tartalom

BEVEZETÉS

ELSŐ FEJEZET. A SZEGÉNYSÉG ÉRTELMEZÉSÉNEK SZOCIOLÓGIAI KERETEI

1.1 A szegénység szociológiai megközelítése: paradigmák egymással szemben

1.1.1 A szegénység strukturalista magyarázatai - funkcionalizmusok és konfliktusok

1.1.2 A szegénység kultúrája, az underclass, a társadalmi kirekesztettség és az életciklusok szegénysége

1.1.2.1 A szegénység kultúrája

1.1.2.2 Underclass - az érdemtelenység újabb bélyege

1.1.2.3 A társadalmi kirekesztettség és "a peremre szorultak tarka csapata"

1.1.2.4 Az életciklusok és életútminták szegénysége

1.2 Nevén nevezni a szegénységet: változó paradigmák, változó tematizációk

1.2.1 Attól függ, hogyan mérjük... - a szegénység mérésének néhány módszertani jellemzője

1.2.1.1 A szegénységi küszöbök lényegi jellemzői

1.2.1.2 Tartósság és átmenetiség: a szegénység időbelisége

1.2.1.3 Mit kell tudni a minimális jövedelemmel rendelkezőkről?

1.2.1.4 Tartalmat adni a szegénységnek - a megélhetési nehézségek nem pénzben mért összetevői

MÁSODIK FEJEZET. A NŐK SZEGÉNYSÉGE TÖRTÉNETI PERSPEKTÍVÁBAN

2.1 ...és nekik van történelmük? A "pórnép" asszonyai és lányai

2.1.1 Az agrárszegénységben élő nők

2.1.1.1 Asszonyélet a jobbágysorban

2.1.1.2 Asszonyélet a jobbágyfelszabadítás után - nők a szegényparasztságban

2.1.1.3 Elvárt férfi magatartásminták a paraszti kultúrában

2.1.1.4 Elvárt női magatartásminták a paraszti kultúrában

2.1.1.5 "Letűnt idők sokat szenvedő, keveset örvendező és csöndes heroizmussal küszködő parasztasszonyai"

2.1.1.6 A "családi élet ridege" - érzelmi viszonyulások és szexualitás a szegényparaszt nők életében

2.1.2 A városi szegénységben élő nők

2.1.2.1 A cselédnők helyzete

2.1.2.2 Az ipari munkásnők helyzete

2.2 Változások a szocializmusban - az "egyenlősítés" korának női "szegénysége"

2.2.1 Nők a munkaerőpiac legalsó szegmenseiben - a dolgozó szegények

2.2.2 A munkásnők élet- és munkakörülményei

HARMADIK FEJEZET. A SZEGÉNYSÉG FEMINIZÁCIÓJÁNAK JELENKORI TENDENCIÁI

3.1 A nők szegénységének okai és megjelenési formái a politikai deklarációkban

3.2 A nők szegénysége a tudományos diskurzusokban - a "látható" szegénység ismérvei a szegénységkutatásokban

NEGYEDIK FEJEZET. A NŐI SZEGÉNYSÉG "REJTETT" DIMENZIÓI - A KUTATÁS EREDMÉNYEI

4.1 A kutatás metodológiája

4.1.1 A kutatás hipotézise

4.1.2 A kutatás célcsoportja és módszere

4.1.2.1 Az interjúalanyok kiválasztása

4.1.2.2 Az interjúalanyok jellemzői

4.2 Vizsgálati dimenziók

A kutatás eredményei

1. Családalapítási lehetőségek, életkezdési sajátosságok a nők körében

2. A nők helye a családi munka- és hatalommegosztásban

3. A nők és a pénz - a családon belüli jólét nemi alapú egyenlőtlenségei

4. Jellegetes konfliktusok és nőkkel szembeni erőszakformák

5. A nők elégedettségi szintje és szubjektív életminősége

ZÁRSZÓ

IRODALOMJEGYZÉK

1. sz. melléklet. Interjúvázlat a mélyszegény családokban élő nők helyzetéről

2. sz. melléklet. Az interjúalanyok adatai

Bevezetés

...

Jelen dolgozat a szegény sorsú nők családon belüli helyzetét elemzi elméleti és társadalomtörténeti összefüggésekben, egyrészt a nőtudomány által eddig szinte teljes mértékben feltáratlanul hagyott téma részletes feldolgozásával, másrészt az egyes korszakok szegénynépessége körében tapasztalható férfi-női szerepkülönbségek és egyenlőtlenségek okainak és formáinak bemutatásával, harmadrészt az általunk végzett kvalitatív vizsgálat eredményeinek ismertetésével. Mindezt azzal a céllal is tesszük, hogy vizsgálni tudjuk és megértsük a jelenkori női szegénységi léthez kapcsolódó nemi jellegzetességeket és az e téren megjelenő egyenlőtlenségeket. Leginkább arra vagyunk kíváncsiak, hogy a nők hogyan és milyen nemi alapú különbségek és hátrányok mentén élik meg a szegénységüket, illetve szubjektíve hogyan értékelik helyzetüket a férfiakéhoz képest. Másik nem titkolt célunk, hogy azt a szegénység szakirodalmában jelenleg elfogadott állítást, mely szerint egy adott szegénységi szinten a család minden tagja egyformán szegény, árnyaljuk, és bebizonyítsuk, hogy a vizsgált mélyszegénységben élő női csoport tagjai, az általuk megélt szegénységüket értékelve, magukat több szempontból is sokkal szegényebbnek tekintik, mint férfitársaikat.

Az első fejezetben egyfajta történelmi perspektívában ábrázoljuk a női szegénység magyarországi sajátosságait, megemlítve a legfontosabb változásokat is. Ezen belül bemutatjuk a paraszti és városi szegény női lét jellemzőit a szocializmus előtti időszakban és a szocializmus korszakában is, majd a fejezet utolsó harmadában a feminizálódó szegénység jelenkori tendenciáit, a téma kutatásának legújabb szociológiai és szociálpolitikai eredményeit összegezzük. A második fejezetben vizsgálatunk metodológiáját mutatjuk be. Elemzésünkhöz nyolcvankilenc interjút használtunk fel, melyek kizárólag mélyszegénységben élő nők körében készültek. Mélyszegénységben élőknek tekintettük azokat a nőket, akiknek a családjában az egy főre jutó jövedelem átlagos nagysága nem haladta meg a nyugdíjminimum összegét. A kutatás körülményeit e fejezetben részletesen kifejtjük. A módszertani bemutatást követően a harmadik fejezetben kívánjuk elvégezni a mélyszegénységben élő nők helyzetének elemzését. Négy témacsoport köré szerveződik az interjúk elemzése. Mivel elsősorban arra vagyunk kíváncsiak, hogy a nők hogyan élik meg a szegénységüket, illetve hogy egyáltalán mit jelent

számukra szegénységben élni, elsőként párválasztási aspirációikat, szocializációs jellemzőiket, mobilitási lehetőségeiket, életkezdési nehézségeiket, érzelmi kötődéseiket mutatjuk be, mindezt kiegészítve az indulást megnehezítő lakhatási és pénzügyi gondok leírásával, valamint a szülői családtól kapott segítségek jelentőségével. A második részben a nemek közötti munka- és hatalommegosztásról lesz szó, amelynek keretében a nők és a férfiak családon belüli és kívüli terhelésének jellemzőit kívánjuk feltárni a kapcsolatok kezdetétől a jelenig. Azt is vizsgáljuk, hogy a szerepkiosztások kapcsán vannak-e olyan szituációk, amelyeket a nők hátránnyként élnek meg. Annak elemzését is elvégezzük, hogy a napi idő hogyan strukturálódik a nők és a férfiak esetében, ezekből milyen előnyök és hátrányok származnak az egyik vagy másik nem számára. A harmadik nagyobb egységben kívánjuk bemutatni a jövedelmi, fogyasztási és pénzkezelési egyenlőtlenségeket. Ezen belül feltárjuk, hogy milyen jövedelemforrásaik vannak a mélyszegénységben élőknek, a családtagok közül ki és milyen módon gazdálkodik a pénzzel, illetve hogy ki kezeli azt. Foglalkozni fogunk a fogyasztási sajátosságokkal is, bemutatjuk a legalapvetőbb férfi-női különbségeket, illetve aránytalanságokat, a női fogyasztási lehetőségeket és a megfogalmazódó szubjektív hiányérzeteket is. Ebben a részben kívánjuk igazolni azt a feltételezésünket, hogy ezekben a családokban a nők - fogyasztási struktúrájukból következően - vélhetően szegényebbek, mint a férfiak. A negyedik kutatási blokkban bemutatjuk a leggyakrabban előforduló családon belüli konfliktusokat, amelyek típusa, minősége és mennyisége következtetni enged a nők életminőségére is. Ebben a szakaszban értékeljük és kategorizáljuk a nőkkel szemben elkövetett családon belüli erőszakformákat is, egyrészt az elszenvedett bántalmazások formái és azok következményei irányából, másrészt ezen agresszív megnyilvánulásoknak a női szexualitásra, illetve a szexuális harmóniára gyakorolt hatásain keresztül. Az utolsó, ötödik pontban azt vizsgáljuk, hogy mennyire érzik magukat a nők a férfiak által megbecsültnek, illetve azt is bemutatjuk, hogy megbecsültségük ezen szintje milyen további következményekkel jár párkapcsolatukra. Mindezek után a nők elégedettségi szintjének mérése következik, amely az általuk megélt legfontosabb hátrányok feltárását hivatott elvégezni. Ennek dimenziói között találjuk a jelenlegi szereposztással és megbecsültséggel történő elégedettséget, a kezdetekben megfogalmazott elvárásaik teljesülésével kapcsolatos elégedettséget, a saját családon belüli státuszukkal kapcsolatos elégedettséget, az érzelmi és szexuális életük szintjével történő elégedettséget, valamint a családjaikban megjelenő szenvedélybetegségek (alkoholizmus, játékszenvedély) formáit és azok következményeit szegénységi szintjükre és párkapcsolatukra.